

Boeken

INTERVIEW DAVE EGGERS, SCHRIJVER

Research is volgens auteur Dave Eggers een prima motto om op pad te gaan. Zijn nieuwe boek 'Een hologram voor de koning' speelt zich af in Saoedi-Arabië, waar Eggers' vooroordelen in duigen vielen.

Door Hans Bouman Foto Redux/Hollandse Hoogte

Schrijversreiziger

Al een paar jaar liep ik rond met de gedachte een boek te schrijven over een Amerikaanse zakenman', schrijft Dave Eggers. De bestsellerauteur heeft namelijk een voorwaarde gesteld aan interviews ter promotie van zijn nieuwste boek *A Hologram for the King*: vragen mogen uitsluitend per mail worden gesteld.

Achter in het boek verklaart u dat het idee voor deze roman ontstond uit een gesprek met uw zwager, die voor zijn werk King Abdullah Economic City had bezocht. Wat was het moment waarop u dacht: hier zit een roman in?

'Mijn zwager was er een jaar of vier geleden voor een groot bedrijf, en uit zijn verhalen bleek dat zijn verblijf in Saoedi-Arabië voor een groot deel had bestaan uit wachten. Wachten, zonder ook maar de minste zekerheid dat het iets zou opleveren. Ik wilde schrijven over iemand die had geholpen een bedrijf zo goedkoop mogelijk te laten produceren door werkzaamheden te verplaatsen naar lagelonenlanden. Uiteindelijk maakte hij in zijn streven naar efficiency zichzelf overbodig. Dat werd Alan Clay.'

Dit hoofdpersonage ligt al maanden in coma en elke dag zit zijn vrouw trouw aan zijn bed. Op een dag wordt hij wakker. Met een zwakke stem zegt hij: 'Weet je, je hebt altijd aan mijn zijde gestaan in slechte tijden. Toen mijn bedrijf failliet ging, was jij er. Toen we ons huis verloren, gaf jij me steun. Toen ik ziek werd, bleef jij aan mijn bed. Zal ik je eens wat zeggen? Volgens mij breng jij me ongeluk!'

Aldus een van de grappen waarmee de 54-jarige Clay zich sinds jaar en dag probeert staande te houden. Hij heeft een succesrijke loopbaan in sales en management achter de rug. En als je iets moet verkopen, breekt een goeie grap soms het ijs. Na zijn salerij werd hij expert in kostenbesparing en outsourcing. Totdat de steeds verdergaande kostenbesparingen hem uiteindelijk zelf de kop kostten.

Clay leende geld om aan zijn verplichtingen te kunnen voldoen en begon een eenmansconsultingbureau. Daardoor zit hij in Saoedi-Arabië, in de hoop zijn opdrachtgever, Reliant, een mammoetorder te verschaffen en daarmee in één klap van al zijn financiële zorgen af te zijn. Reliant is een ict-bedrijf met een geavanceerd communicatiesysteem in de aanbidding: een vorm van *teleconferencing* waarbij de overzeese gesprekspartner in hologramvorm in de vergaderruimte staat. Zo goed als live dus. Reliant wil dit product slijten aan de

Saoedische koning Abdullah, voor diens prestigeproject King Abdullah Economic City (KAEC), een uit het niets gebouwd zaken-, onderwijs- en industrie centrum-in-wording, voor het post-aardolietijdperk.

KAEC bevindt zich op ongeveer een uur rijden van Jeddah, waar Alan en een aantal werknemers van Reliant in hun hotel zitten. Dage lijks maken ze de tocht door de woestijn naar de tent, waar ze hun presentatie zullen houden. Van een leien dakje gaat het allemaal niet: de airconditioning werkt niet goed en de wifi, die essentieel is voor de demonstratie, is onstabiel. Bovendien is het volstrekt onduidelijk wanneer koning Abdullah zijn opwachting zal maken. Terwijl de hoopvolle Amerikanen in hun tent zitten te puffen, horen ze dat de koning nu eens in Jemen zit, dan weer in Bahrein of Riad. Iemand vertelt Alan dat de koning al in geen achttien maanden meer in KAEC is geweest. Langzaam maar zeker neemt de wanhoop toe. Zal de koning überhaupt ooit komen?

Eggers' zwager beschreef ook KAEC: een ambitieus project waarvan het nog maar de vraag is of het ooit echt van de grond zal komen. Zo ontstond het idee een zakenman in die stad neer te zetten. Wachtend op de koning, die uiteindelijk over zijn lot zal beslissen.

U bent ook zelf naar Saoedi-Arabië gegaan. Wat heeft die reis opgeleverd?

'Ik ga altijd naar de plekken waarover ik schrijf. Research is een mooi excuus om op reis te gaan, en dat voerde mij een paar jaar geleden naar Jeddah en KAEC. Om te beginnen moet ik zeggen dat ik nog geen uur in Saoedi-Arabië was of al mijn vooroordelen waren aan gruzelementen. Ik had verwacht dat mij, als toerist, allerlei beperkingen zouden worden opgelegd in mijn bewegingsvrijheid, maar dat bleek ontzettend mee te vallen. De mensen die ik ontmoette waren - anders dan ik had aangenomen - totaal niet verbaasd een Amerikaan te ontmoeten. Welbeschouwd bestaan er interessante overeenkomsten tussen Saoedi-Arabië en de VS. Het zijn beide jonge landen die snel zijn gegroeid op de golven van het geld. Met zijn *fastfood-outlets* en Mercedesdealers lijkt Jeddah meer op Los Angeles dan op, pakweg, Jemen.

'Daarnaast ontdekte ik dat er in Jeddah en KAEC een hele generatie jongere mensen leeft die er vrijzinnige en idealistische opvattingen op na houden. KAEC had zelfs een beetje het karakter van een liberaal eiland, waar de vrouwen ongesluit zijn en als gelijkwaardig aan mannen worden behandeld. Er heerst bij hen de verwachting, of in elk geval de uitgesproken hoop, dat de stad zich verder zal ontwikkelen

tot een soort vrijplaats, een progressieve oase.

'Tegelijkertijd heeft KAEC ook iets uitgesproken surrealistisch. Toen ik er was, bestond het voornamelijk uit een stelsel van wegen en straten, middenin de woestijn, met hier en daar een gebouw. Maar vlak bij de Rode Zee waren ze bezig prachtige grachten en kanalen aan te leggen en daar zag je toch iets van de belofte die de stad inhoudt. Of die belofte ooit wordt ingelost is mede een financiële kwestie. De aanvankelijke internationale geldstroom is opgedroogd en nu zit iedereen naar elkaar te kijken. Alle partijen wachten tot de ander een investering doet, pas daarna komen ze zelf ook in beweging.

'Die merkwaardige spanning tussen hoop en stagnatie maakte mijn bezoek aan KAEC tot een zowel inspirerende als inzichtelijke ervaring.'

De tegenstelling tussen modern en traditioneel, die op een wonderlijke wijze samengaan, is een rode draad in het hele boek.

'Ik ben altijd erg geïnteresseerd geweest in de manieren waarop mensen regels ontduiken en laat Alan dan ook tot de voor hem verbijsterende ontdekking komen dat de theorie en de praktijk van het koninkrijk nogal uiteen kunnen lopen. Alcohol is verboden, maar voor wie de weg weet gewoon verkrijgbaar. Vrouwen lopen rond in lichaam- en gezichtbedekkende

kleding, maar in de Oude Stad van Jeddah hangt prominent lingerie in de etalages. Wanneer Alan in contact komt met een vrouwelijke arts, dr. Zahra Hakem, en er een intieme relatie met haar ontstaat, constateert hij tot zijn verbazing dat zij topless in zee zwemt, met een herenzwembroek aan, zodat mensen die haar op de rug zien denken dat ze een man is.

'Ik heb in Saoedi-Arabië verschillende vrouwen ontmoet die ongelooflijk slim omgaan met de uiterst beperkende en complexe gedragsregels. Het was al langere tijd zo dat de beter opgeleide vrouwen er in slaagden de regels te omzeilen en zo een min of meer normaal leven leidden. Zarah Hakem, die door haar werk bovendien veel heeft gereisd, is daar een voorbeeld van. Door de opkomst van internet en kabeltelevisie heeft inmiddels een veel bredere groep vrouwen inzicht gekregen in de mogelijkheden en vrijheden die vrouwen elders hebben. Bij hen leeft heel sterk de ambitie om een maatschappelijke carrière op te bouwen, zoniet in eigen land, dan elders.

'Tegelijkertijd ontdekte ik dat veel jongeren die vrouwenemancipatie propageren voorstander zijn van de doodstraf bij overspel. Maar dat soort tegenstrijdigheden kom je ook in de VS tegen. Veel uitgesproken liberaal denkende Amerikanen zijn voor de doodstraf.'

Warme banden met de koninklijke familie zijn nog altijd een must voor wie in Saoedi-Arabië zakelijk iets wil bereiken, zoals de titel van uw roman al suggereert.

'De mensen die ik in Saoedi-Arabië heb gesproken, zeggen allemaal dat het buitengewoon moeilijk is iets van de grond te krijgen als je niet een of andere connectie hebt met de koninklijke familie. En als het je wél lukt, zo vertelden ze lachend, is de kans groot dat je vervolgens wordt benaderd door een of andere prins die je ten stelligste aanraadt hem als zakenpartner te nemen. Dat is een aanbod dat je maar beter kunt aannemen.

'Alan Clay heeft ooit een neef van koning Abdullah ontmoet. Dat is de reden dat Reliant hem naar Saoedi-Arabië stuurt. In andere opzichten is hij niet de meest aangewezen figuur. Hij is duur en weet bovendien weinig van ict. Daarnaast maakt hij deel uit van een generatie salesmensen die gewend zijn dingen te verkopen: in zijn geval onder meer fietsen. Dat deed je dan tijdens een etentje of op de golfbaan. Inmiddels zijn de tijden veranderd. Ik heb veel kennissen die actief zijn in consulting en management en die maken regelmatig grappen over figuren als Alan.'

In bepaalde opzichten lijkt de positie van Alan

Maatschappelijk betrokken

Zowel uit zijn literaire werk als uit zijn andere activiteiten blijkt Eggers' grote maatschappelijke betrokkenheid. In de non-fictiewerken *Teachers Have It Easy* en *Surviving Justice* (beide 2005) schreef hij over respectievelijk de onderbetaalde Amerikaanse leerkrachten en mensen die ten onrechte in de gevangenis belandden. Uit het eerste boek kwam *The Teacher Salary Project* voort, dat zich inzet voor betere arbeidsomstandigheden van leraren. In 2002 richtte Eggers 826 Valencia op, een non-profit schrijfschool voor jongeren van 6 tot 18 jaar. Nu zijn er zeven van deze centra in de VS. In *What Is the What* (2006) deed Eggers verslag van de gevolgen van de burgeroorlog in zuidelijk Soedan, via de lotgevallen van een van de vele kind-vluchtelingen: Valentino Achak Deng. *Zeitoun* (2009) beschreef het even tragische als absurdistische lot van een Syrische Amerikaan in de nasleep van orkaan Katrina.

Dave Eggers

1970 Geboren in Boston, op 12 maart
1998 Richt uitgeverij McSweeney's op
2000 *A Heartbreaking Work of Staggering Genius* (memoir)
2002 *You Shall Know Our Velocity* (roman)
 Richt schrijfschool 826 Valencia op
2003 Richt tijdschrift *The Believer* op
2004 *How We Are Hungry* (verhalen)
2005 Ontvangt eredoctoraat in de letteren,
 Brown University New York

2006 *What Is the What. The Autobiography of Valentino Achek Deng* (roman)
2008 Wordt door het tijdschrift *Utne Reader* uitgeroepen tot één van de vijftig visionaire geesten van de wereld
2009 *Zeitoun* (non-fictie)
The Wild Things ('voor alle leeftijden')
2012 *A Hologram for the King* (roman)
 Eggers is gehuwd met schrijfster Vendela Vida; ze hebben twee kinderen

Dave Eggers: 'Ik ben altijd erg geïnteresseerd geweest in de manieren waarop mensen regels ontduiken.'

symptomatisch voor de teloorgang van de VS als economische wereldmacht. De roman beschrijft de zaak van het Amerikaanse bedrijf PPG, dat explosiebestendig glas heeft ontwikkeld. Op het moment dat ze denken een contract te hebben gesloten om aan het nieuwe World Trade Center te gaan leveren, gooien ze hun patent op de markt, om vervolgens de loef te worden afgestoken door een goedkoper Chinees bedrijf, dat hún patent gebruikt.

'Dat is inderdaad een waargebeurd verhaal en het vertelt ons iets over de huidige positie van de VS. Het overgrote deel van de maakindustrie is uit het land verdwenen en het tekort op onze handelsbalans met China is extreem. Alan heeft daar zelf actief aan bijgedragen,

zonder zich dat een moment te realiseren. Door werkzaamheden te verplaatsen naar lage-lonenlanden heeft hij in de jaren tachtig en negentig de fabrieken, de medewerkers, de supply chain en uiteindelijk zichzelf overbodig gemaakt. Nu verkeert hij in een machteloze positie, maar nog steeds dringt het niet tot hem door dat hij daar zelf de hand in heeft gehad.

'Dat de Chinezen glas voor het WTC leveren, betekent voor hem dat niets meer heilig is. Maar hij mist het bredere perspectief. Ook de Saoedi's in mijn roman - en wellicht eveneens in het echte leven - zien China inmiddels als een interessantere en belangrijkere bondgenoot dan de VS.'

Alan en de jonge IT-specialisten van Reliant

reizen dagelijks van hun hotel in Jeddah naar de tent in KAEC, waar ze de rest van de dag doorbrengen met wachten op de koning, die telkens niet komt opdagen. De vergelijking met *Wachten op Godot*, waaraan ook het motto van *A Hologram For the King* is ontleend ('*It is not every day that we are needed*'), ligt voor de hand.

'De geest van Beckett waart een beetje door het boek, maar ik denk niet dat zijn invloed erg sterk is. Zelfs in het gebruik van dat ene zinnetje als motto verdraai ik de boodschap van *Wachten op Godot* een beetje, door het uit zijn context te halen. Want de vervolgzin luidt: '*But at this place, at this moment of time, all mankind is us, whether we like it or not. Let us make the most of it, before it is too late!*' Becketts perso-

nage Vladimir, die op dat moment aan het woord is, bedoelt zijn woorden als een bevestiging, als een aanmoediging om door te gaan. De suggestie van mijn motto daarentegen is dat een mens zich op bepaalde momenten volkomen overbodig kan voelen in de wereld. En dat is precies wat Alan overkomt.'

Dave Eggers: **A Hologram For the King**. McSweeney's Books; 317 pagina's; € 22,99. ISBN 978 1 936365 74 6.

Een hologram voor de koning. Vertaald uit het Engels door Gerda Baardman, Lidwien Biekmann en Jan de Nijs. Lebowski Publishers; 307 pagina's; € 19,90. ISBN 978 90 4881 252 3.